

En konstruktiv kritik af begrebet negativ social kontrol

Jesper Petersen, Københavns Universitet

Abstract

Denne artikel viser, at begrebet negativ social kontrol oprindeligt blev anvendt synonymt med æresmotiveret kontrol. Senere blev begrebet imidlertid udskilt som væsensforskelligt fra – men samtidigt overlappende med – æresmotiveret kontrol, hvilket har skabt en del forvirring. Senere endnu er psykisk vold og sociale dynamikker på danske skoler også blevet defineret som negativ social kontrol, hvilket har skabt endnu mere forvirring, for disse tre fænomener – æresmotiveret kontrol, psykisk vold og sociale dynamikker på danske skoler – er ikke ét og samme fænomen. Artiklen indledes med en indholdsmæssig analyse af begrebet negativ social kontrol. Denne fører til en analyse af de omfattende konsekvenser af begrebets indførelse. Artiklen slutter med en anbefaling om, at politiske ambitioner, som er udtrykt ved hjælp af begrebet negativ social kontrol, oversættes til socialfaglige termer. Samtidig tydeliggør artiklens konklusion, at begrebet negativ social kontrol har en berettigelse i den offentlige debat.

Nøglebegreber: negativ social kontrol, social kontrol, positiv social kontrol, tvungende kontrol, æresmotiveret konflikt, æresrelateret konflikt

Denne artikel demonstrerer, at forvirringen omkring definitionen af begrebet negativ social kontrol opstod, fordi det oprindeligt var et synonym for æresmotiveret kontrol, men da det senere blev udskilt som et separat fænomen i 2016 med regeringens nationale handleplan *Forebyggelse af æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol*, så kunne begrebets betydning ikke forklares (Regeringen 2016). Negativ social kontrol er siden blevet et *catch all*-begreb, som blandt andet dækker æresmotiveret kontrol, tvungende kontrol og pædagogiske udfordringer i danske skoler, hvilket har skabt endnu mere forvirring, for her er tale om meget forskellige fænomener.

Artiklen demonstrerer indledningsvis gennem en kort genealogi, hvordan begrebet social kontrol har udviklet og forandret sig siden 2011. Dernæst giver artiklen et eksempel på, hvorfor og hvordan det kan være problematisk at samle meget forskellige kontrolmønstre i ét begreb. Eksemplet som analyseres, er tvungende kontrol og æresmotiveret kontrol. Dette efterfølges af en analyse, som viser, hvordan dansk lov sammenroder psykisk vold og æresmotiveret kontrol gennem brugen af begrebet negativ social kontrol.

Den sidste del af analysen viser konkluderende, hvordan negativ social kontrol udgør en tom betegner (*signifyer*), som antager forskellige og ofte uforenelige betydninger afhængig af kontekst. Artiklen afsluttes med en opsummering af konsekvenserne af begrebet negativ social kontrol i dansk lovgivning, socialfaglig praksis og dele af sektorforskningen samt en række anbefalinger i forhold til, hvordan begrebet fremadrettet kan bruges til at fremme en positiv udvikling.

Inden jeg begynder analysen, er det vigtigt for mig at udtrykke respekt for det arbejde, som Als Research og SIRI laver. Artiklen har særligt fokus på udgivelser fra Als Research og Styrelsen for Integration og International Rekruttering (SIRI), som arbejder både forsknings- og praksisorienteret med negativ social kontrol, og min kritik udgør ikke en generel kritik af Als Research og SIRI. Det er heller ikke en indikator på kvaliteten af det øvrige arbejde Als Research og SIRI laver.

En kort genealogi

Jeg vil ikke forsøge at finde oprindelsen af begrebet social kontrol, for som Michel Foucault viser: "origin lies at a place of inevitable loss" (Foucault 1994b, 372). I stedet vælger jeg at begynde et sted, som er relevant for nutidens brug af begrebet negativ social kontrol. Formålet med den genealogiske analyse er at afdække, hvordan begrebet negativ social kontrol (og dets forløber social kontrol) har udviklet og forandret sig over tid.

I 2011 udgav Als Research rapporten *Ung i 2011 – Nydanske unges oplevelse af social kontrol, frihed og grænser*. Heri anvendes begrebet social kontrol til at betegne det, som normalt i faglige sammenhænge betegnes æresmotiveret kontrol. Under overskriften "hvad er social kontrol?" kan man blandt andet læse at, "Den sociale kontrol handler om familiens adfærdsregulering af de unge for at beskytte familiens ære og traditioner" og senere at "Social kontrol bliver et centralt værn af æreskodekset, fordi æren også kan mistes" (Als Research 2011, 10 og 26). Det vil sige, at Als Research beskriver social kontrol som sanktioner udøvet af et kollektiv for at håndhæve og beskytte en fælles ære.

I rapporten fra 2011 fremstår begrebet social kontrol amputeret i forhold til forskningen. Der gives eksempelvis ingen referencer til relevant forskningslitteratur, som klart og tydeligt definerer social kontrol. Da Als Research i 2014 udkommer med rapporten *Kønsroller og social kontrol blandt unge med etnisk minoritetsbaggrund* skriver forfatterne imidlertid, at begrebet social kontrol er velforankret i forskningslitteraturen:

Social kontrol har været kendt i sociologisk teori siden Émile Durkheim undersøgte religiøse grupperes sociale integration, tilhørsforhold og sociale kontrol i 1897. Særligt i 1960'erne og 1970'erne blev begrebet udviklet som en del af antropologiske studier i udviklingslande, mens det i mange vestlige lande har været genstand for fornyet interesse med immigrationen af nye minoritetsgrupper fra ikke-vestlige lande. (Als Research 2014, 5)

Forfatterne refererer til Emile Durkheims bog *Suicide – A study in sociology*, som ikke én eneste gang anvender begrebet social kontrol.¹ Herefter optræder en reference til nogle antropologer, som angiveligt udviklede begrebet i 1960'erne og 1970'erne, men vi får ingen information om, hvem disse antropologer er. Desuden er det uklart hvem – ud over Als Research – der igen er begyndt at bruge begrebet social kontrol. Det er dog tydeligt, at Als Research fremstiller begrebet social kontrol, som et fagligt forankret begreb, der gennemgår en renæssance.

Forskningshistorisk har begrebet social kontrol primært været anvendt til at betegne statens magtudøvelse over borgere (Chriss 2018). Det er imidlertid korrekt, sådan som Als Research skriver, at begrebet også har været anvendt af sociologer helt tilbage i 1800-tallet (se også Brian Arly Jacobsens gennemgang af begrebet i dette tidsskrift), og enkelte sociologiske teorier – som dog aldrig har fået stor udbredning – har anvendt begrebet social kontrol fagligt. Eksempelvis anvender sociologer, som arbejder med social geometri, begrebet (Campbell & Manning 2018), og ideen om individets frigørelse fra social kontrol – herunder religiøs social kontrol – havde en vis udbredelse indtil 1980'erne (Chriss 2018). Det er dog vigtigt at understrege, at begrebet social kontrol ikke er en central fagterm i dominerende sociologiske teorier, og det optræder ikke i centrale sociologiske værker i 1900-tallet (fx Bourdieu 2005; Giddens 2013).

Social kontrol var et blandt flere begreber, som kom under skarp kritik med Michel Foucaults konceptualisering af *governmentality* (1994a). Foucault tydeliggjorde blandt andet, at kontrol typisk udøves på en måde, så individer selv aktivt regulerer deres adfærd i henhold til kollektivets normer. At leve op til normer medfører eksempelvis belønning, som kan føles godt for individet, og det kan være en motiverende faktor i forhold til at regulere egen adfærd og udøve kontrol over andre – selv hvis individet ikke er enig i fællesskabets normer. Foucaults pointe er ikke, at kontrol og disciplinering ikke eksisterer, men gennem sine overvejelser om *governmentality* kommer han til en dybere forståelse af disse magtdynamikker.

Forestillingen om individet som et passivt subjekt, der kontrolleres af et fællesskab, blev i tiden efter Foucaults kritik afløst af nye teorier, som i langt højere grad inkluderer subjektet som en aktiv agent. Dermed kom virkningsteorien bag ideen om social kontrol til at fremstå naiv, sådan som Steven Hutchinson og Pat O'Malley forklarer: "Perhaps one of the utopian dreams concealed within the theories of social control is that freedom somehow consists in shaking it off" (Hutchinson og O'Malley 2018, 73).

Når man tager negativ social kontrol-begrebets historie i betragtning, virker det besynderligt, at Als Research – tre årtier efter at flertallet af sociologer og antropologer har forladt begrebet og dets virkningsteori – genintroducerer begrebet. Dette er særligt

¹ Rapportens bibliografi oplyser kun forfatternavn, årstal for udgivelse og bogtitel. Derfor kan jeg ikke være sikker på, at jeg har søgt i den samme oversættelse af Durkheims værk, som rapportens forfattere, refererer til. Jeg vil dog bemærke, at de tre udgaver af værket jeg har fundet – udgivet af forskellige forlag – alle indeholder den samme oversættelse af John A. Spaulding og Georg Simpson (jeg har søgt i Durkheim 1952).

besynderligt, når fagtermen æresmotiveret kontrol (og variationer af denne) er synonym med den betydning Als Research tillægger begrebet social kontrol.

I 2016 adopteredes begrebet social kontrol af den danske regering, som samtidig tilføjede begrebet negativ, da den udgav sin nationale handleplan *Forebyggelse af æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol* (Regeringen 2016). I den nationale handleplan, som stadig er en af de mest citerede dokumenter i forhold til definitionen på negativ social kontrol, kan man læse, at: ”Negativ social kontrol i forhold til æresrelaterede konflikter handler om handlinger, styring, kontrol eller sanktioner, der i væsentlig grad hæmmer eller begrænser den enkeltes livsudfoldelse, adfærd, valg og rettigheder” (Regeringen 2016, 9). Formuleringen viser tydeligt, at negativ social kontrol stadig er knyttet til begrebet ære, men det er også blevet udskilt som noget separat. Dette fremgår eksempelvis af handleplanens titel; den skal forebygge både æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol.

Det er udskillelsen af begrebet negativ social kontrol som noget væsensforskelligt fra æresrelateret kontrol, der lægger fundamentet for den store forvirring i forhold til negativ social kontrol. Udskillelsen medfører nemlig en forskydning i definitionen af negativ social kontrol. Hvis ikke negativ social kontrol betyder æresmotiveret kontrol, så må det betyde noget andet, men forfatterne til regeringens nationale handleplan formår ikke at tydeliggøre, hvad denne anden betydning er. På den ene side, siger den nationale handleplan, at negativ social kontrol er tæt knyttet til begrebet æresrelaterede konflikter, men på den anden side definerer handleplanen negativ social kontrol som et kontrolmønster, der er forskelligt fra æresrelaterede konflikter. Forskellen mellem de to begreber forklares imidlertid ikke yderligere. Distinktionen fremhæves til gengæld i *Håndbog til kommuner om æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol*, som blev udgivet af SIRI i 2018:

Det er vigtigt at have en fælles forståelse af, hvad æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol er. En definition sætter rammerne for, hvad man skal se efter i familier, hvor der er en bekymring for et barns eller en ungs trivsel og udvikling. (SIRI 2018)

Dernæst oplistede en række opmærksomhedspunkter, som SIRI anvender til at skelne mellem negativ social kontrol og æresmotiveret kontrol (SIRI 2018, 11). Disse er imidlertid ved nærmere eftersyn næsten identiske, og således fremstår æresmotiveret kontrol og negativ social kontrol synonymt til trods for SIRIs forsøg på at skelne mellem dem. Mens man eksempelvis skal være opmærksom på ”kontrol af valg af ægtefælle” i negativ social kontrol, så skal man være opmærksom på ”tvungen forlovelse eller religiøs vielse uden borgerlig gyldighed” og ”tvangsægteskab” i æresmotiverede konflikter. Mens man skal være opmærksom på ”ingen ret til at bestemme over egen krop – krop og seksualitet kontrolleres af andre” i negativ social kontrol, så skal man være opmærksom på ”seksualitet, mødomsforestillinger, jomfrutjek” i æresmotiverede konflikter. Mens man skal være opmærksom på ”Kontrol og overvågning af computer og telefon” og ”Kontrol af socialt liv, fritidsaktiviteter, færdene og valg af venner” i negativ social kontrol, så skal man være opmærksom på ”isolering” og ”indespærring” i æresmotiverede

konflikter. Med andre ord: Kendetegnene på negativ social kontrol og æresrelateret konflikt er ifølge SIRI de samme.²

Senere udgivelser fra SIRI indikerer ligeledes, at negativ social kontrol er et synonym for æresrelaterede konflikter. I udgivelsen *En guide til at opspore og håndtere negativ social kontrol i den beskæftigelsesrettede integrationsindsats* fra 2022 skelner SIRI eksempelvis ikke mellem æresrelateret konflikt og negativ social kontrol (SIRI 2022). I stedet anvendes begrebet negativ social kontrol som et udtømmende begreb for æresmotiveret kontrol. Eksempelvis deklarerer guiden, at ”negativ social kontrol er en strategi, der skal forhindre brud på familiens ære” (SIRI 2022, 11).

I den genealogiske analyse har jeg vist, hvordan SIRI anvender begrebet negativ social kontrol synonymt med æresmotiveret kontrol, samtidig med at SIRI forsøger at udskille disse to begreber som væsensforskellige. Dette er dog uden at forskellen bliver tydelig. I det efterfølgende vil jeg gennem en analyse af danske love demonstrere, hvordan Udlændinge- og Integrationsministeriet i 2021 også definerede psykisk vold som synonymt med negativ social kontrol, hvilket medfører en sidestilling af æresmotiveret kontrol og psykisk vold – to fænomener, som man i forskningen skelner imellem. Inden jeg kommer til dansk lovgivning, er det imidlertid nødvendigt kort at illustrere, hvorfor denne skelnen er så vigtig både teoretisk og i socialfaglig praksis.

Eksempel på en afgørende, faglig distinktion

Faglige distinktioner – eksempelvis mellem psykisk vold og æresmotiveret kontrol – er helt afgørende for godt politiarbejde, socialt arbejde, udarbejdelse af handleplaner og så videre. I det efterfølgende anvender jeg begrebet tvingende kontrol (*coercive control*)³ i stedet for psykisk vold, fordi førstnævnte er blevet udbredt i forskningen, mens psykisk vold er defineret i straffelovens § 243 med inspiration fra forskningen. Casen, som jeg præsenterer, er fra min forskning i parallelle retspraksisser.

Asma har anmeldt sin mand for partnervold, men under efterforskningen viser det sig, at Asma udøver vold imod sine børn. Hendes mand kan endda dokumentere dette ved hjælp af videooptagelser, som han har lavet på sin mobiltelefon. Hvis denne case analyseres som negativ social kontrol, så er moren skyldig i udøvelse af vold imod sine børn, men hvis casen analyseres som tvingende kontrol, så er det mere sandsynligt, at moren udviser sikkerhedsadfærd og gennem sin vold imod børnene forsøger at beskytte både sine børn og sig selv imod vold fra manden.

² På listen over kendetegn på æresrelateret kontrol optræder desuden: Følelsesmæssig afpresning, trusler, vold og genopdragsrejser. Disse afspejles ikke i listen over kendetegn på negativ social kontrol. De tre førstnævnte bliver imidlertid anvendt som eksempler på negativ social kontrol i *En guide til at opspore og håndtere negativ social kontrol i den beskæftigelsesrettede integrationsindsats*, som også er udgivet af SIRI (2022).

³ For en engelsksproget introduktion til tvingende kontrol se Smith 2021 eller Stark 2007. Desuden kan den dansksprogede antologi *Partnervold og partnerdrab* (2024) af Trine Baumbach, Linda Kjær Minke og Tine Søberg anbefales. Følgende artikel god for læsere, som ønsker et politifagligt og strafferetsligt perspektiv. For en socialfaglig opsporings- og handlevejledning i forhold til tvingende kontrol se Petersen 2023.

Tvingende kontrol er et kontrolmønster, hvori en mand ved hjælp af de syv voldsformer (psykisk, fysisk, seksualiseret, økonomisk, materiel, stalking og digital) disciplinerer sin partner til at overholde et loyalitetskodeks.⁴ Det vil sige, at manden definerer nogle regler for, hvordan hans partner kontinuerligt skal erklære sin loyalitet igennem en række tests i hverdagen. Testene kan bestå i at være seksuelt til rådighed, at følge regler i forhold til udseende, børneopdragelse, diæt, dagligdagsrutiner og så videre. Hvis ikke kvinden kontinuerligt består testene, så disciplinerer manden hende ved at anvende en eller en kombination af de syv voldsformer.

Det er ikke usædvanligt, at kontrollerende mænd insisterer på, at deres partner skal udvise loyalitet ved at anvende vold i opdragelsen af fælles børn. Hvis kvinden nægter at slå børnene, så opfatter manden det som et brud på loyalitetskodekset – kvinden har fejlet en test – og det fører typisk til at manden gennemtæver både børnene og kvinden. Hvis kvinden ønsker at beskytte sine børn og sig selv imod at blive gennemtævet, så er hun derfor tvunget til at slå sine børn – altså at udvise sikkerhedsadfærd. Typisk opstår der en konsensus mellem mor og børn om, at børne skal være hurtige til tårer, mens moren sørger for ikke at slå hårdt – dog stadig hårdt nok til at overbevise sin mand. Mænd optager ofte seancerne på deres mobiltelefon, og dermed kan manden isolere kvinden fra myndighedernes hjælp, eftersom han kan dokumentere kvindens overgreb mod børnene. Det er en del af tvingende kontrolmønster, at mænd på denne og lignende måder⁵ isolerer kvinder fra myndighedernes hjælp, og derfor er det vigtigt, at myndighederne er bekendt med tvingende kontrolmønsteret – særligt fordi det er så udbredt.

Hvis ikke myndighederne er opmærksomme på tvingende kontrol, men i stedet opfatter al vold som negativ social kontrol, så risikerer Asma at blive straffet for sit forsøg på at beskytte sine børn under de givne omstændigheder. Her vil nogle måske indvende, at Asma har mulighed for at flygte fra volden til et krisecenter, men dette argument misforstår de fundamentale dynamikker i tvingende kontrolmønsteret. Asma er ikke et frit agerende menneske. Hun navigerer ligesom så mange andre kvinder i tvingende kontrol kortsigtet i forhold til at beskytte sine børn og sig selv imod mandens voldsudøvelse, og en del af sikkerhedsadfærden er at undgå myndighedernes indblanding, for det kan have alvorlige konsekvenser at blive opdaget. Mange kvinder i tvingende kontrol frygter for deres liv og tager kun på krisecenter, når sikkerhedsadfærden ikke kan holde dem sikker, og så snart sikkerhedsadfærden igen kan holde dem sikker, så vender mange tilbage til forholdet med voldsudøveren som en sikkerhedsstrategi. Det kan virke paradoksalt, men det er netop en af årsagerne til, at voldsfaglighed er så utroligt vigtigt og ikke må reduceres til negativ social kontrol. Socialfagligt personale skal være bekendt

⁴ Tvingende kontrol udøves primært af mænd mod kvinder, men det er også eksempler på kvinder, som udøver tvingende kontrol mod mænd (Smith 2021).

⁵ En anden metode er, at mænd beder kvinden om at afstå forældremyndighed over fælles børn, for dermed bliver det vanskeligt for kvinden at flygte med børnene til eksempelvis et krisecenter (kvinder som kun er islamisk gift opfattes juridisk som ugifte under dansk lov).

med tvingende kontrol for at kunne handle forsvarligt og med gode og positive resultater for kvinderne.

Da Asma henvendte sig til politiet, så brød hun netop med sikkerhedsadfærden for at stoppe volden mod sine børn og sig selv. Hendes sag blev imidlertid droppet, da det viste sig, at hendes mand havde optaget Asma, mens hun slog sine børn. Dette er et tydeligt eksempel på, at det er helt afgørende, at lovgivningen – straffelovens paragraf § 243 om psykisk vold – er fagligt velforankret i tvingende kontrol, men det viser også, hvordan begrebet negativ social kontrol kan have alvorlige konsekvenser for borgere, fordi det træder i stedet for en reel voldsfaglighed. Samtidig udvisker begrebet helt afgørende forskelle mellem eksempelvis tvingende kontrol og æresmotiveret kontrol, hvilket jeg kort vil give et eksempel på, hvorefter jeg vender fokus mod dansk lovgivning.

Mens tvingende kontrol typisk udøves af mænd mod deres partner, som de gennem deres tvingende kontrol isolerer socialt, så er æresmotiveret kontrol noget, sociale fællesskaber udøver.⁶ Det primære problem med begrebet negativ social kontrol er, at det udvisker helt afgørende forskelle på disse to mønstre. På overfladen ligner næsten alle kontrolmønstre hinanden, fordi de alle manifesterer sig i de samme syv voldsformer. Eksempelvis kan mænd, som udøver tvingende kontrol, slå deres kone for at disciplinere hende, men det kan forældre, som udøver æresmotiveret kontrol, også gøre imod en datter for at disciplinere hende. Det vil sige, at i begge tilfælde er der tale om fysisk vold, men adfærdsmønstrene, hvori den fysisk vold udøves, er meget forskellige.

Et forholdsvis almindeligt fænomen blandt mine informanter er, at de er blevet systematisk voldtaget i deres ægteskab i årevis, men den seksuelle vold er forskellig afhængig af, om den udøves i tvingende kontrol eller æresmotiveret kontrol. Når der er tale om tvingende kontrol, så er voldtægterne en del af loyalitetskodekset, som kvinden overholder af hensyn til egen sikkerhed, men når der er tale om æresmotiveret kontrol, så handler det primært om familiens forventninger. Det vil sige, at kvinden ”indvilliger” i at have sex, fordi hun ellers vil blive anklaget for at være skyld i ægteskabelige problemer, hvilket er et familieanliggende. Denne distinktion er afgørende for den socialfaglige indsats: Når man hjælper en kvinde ud af tvingende kontrol, så kan familien spille en vigtig rolle som støtte til kvinden, hvorimod familien i æresmotiverede konflikter typisk udgør det sociale fællesskab, som kontrollerer kvinden. Tvingende kontrol og æresmotiveret kontrol kan være til stede på samme tid i en sag, men det gør det ikke mindre vigtigt at skelne mellem dem, for begge adfærdsmønstre skal i så fald adresseres (på hver deres måde). Men som jeg vil vise i det efterfølgende, så sammenrodes disse adfærdsmønstre i begrebet negativ social kontrol.

⁶ For en introduktion til æresmotiveret kontrol se Ermers 2018.

Negativ social kontrol i dansk lov

I Justitsministeriets lovforarbejder til psykisk vold paragraffen (straffelovens § 243) optræder begrebet psykisk vold 88 gange, mens negativ social kontrol blot optræder én gang, og dette er i en opremsning af eksempler på krænkende adfærd: "... eller udsætte forurettede for anden negativ social kontrol..."⁷ Det vil sige, at begrebet her tager betydningen "og så videre", og det defineres derfor ikke nærmere.

Psykisk vold paragraffen blev vedtaget i 2019, men allerede to år senere blev den revideret i et lovforslag fra Udlændinge- og Integrationsministeriet, som tilføjede sætningen "herunder ved udøvelse af negativ social kontrol" til lovteksten, som nu kom til at lyde således:

Den, som tilhører eller er nært knyttet til en andens husstand eller tidligere har haft en sådan tilknytning til husstanden, og som gentagne gange over en periode udsætter den anden for groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd, der er egnet til utilbørligt at styre den anden, herunder ved udøvelse af negativ social kontrol, straffes for psykisk vold med bøde eller fængsel indtil 3 år.

I lovforarbejderne forklarer Udlændinge- og Integrationsministeriet, "at der i straffelovens § 243 bør indsættes en henvisning til negativ social kontrol som eksempel på psykisk vold for herved at signalere, at negativ social kontrol udgør kerneområdet for bestemmelsen."⁸ Det er bemærkelsesværdigt, at kerneområdet for psykisk vold paragraffen ifølge Udlændinge- og Integrationsministeriet ikke blev defineret i 2019. Det er imidlertid endnu mere bemærkelsesværdigt, at Udlændinge- og Integrationsministeriet mener, at negativ social kontrol – som ministeriet ellers har defineret synonymt med æresmotiveret kontrol – udgør psykisk vold, for dermed sammenrodes de to begreber. Denne sammenroding af psykisk vold (tvingende kontrol) og æresmotiveret kontrol er desuden gennemgående i Rigsadvokatmeddelelsen om straffelovens §243, hvor der blandt andet står at "negativ social kontrol... kan udgøre psykisk vold".⁹ I andre dele af dansk lovgivning optræder begrebet negativ social kontrol imidlertid synonymt med æresmotiveret kontrol.

I Barnets Lov, som blev indført i 2023, optræder begrebet negativ social kontrol seks gange i lovteksten i kombination med begrebet æresrelaterede konflikter, mens ingen af begreberne optræder alene i lovteksten. Det vil sige, at lovteksten på den ene side skelner mellem de to begreber, men på den anden side er der intet, som er specifikt for det ene begreb, som ikke også gælder for det andet. Begreberne er tilsyneladende synonyme. Dette er bemærkelsesværdigt, fordi negativ social kontrol i psykisk vold paragraffen også

⁷ L139 om *Forslag til lov om ændring af straffeloven og forskellige andre love*. Folketinget 2018–2019. Tillæg A. Side 11. https://www.ft.dk/ripdf/samling/20181/lovforslag/1139/20181_1139_som_fremsat.pdf (tilgået 11. marts 2024).

⁸ Folketinget L 126, 2020-21: https://www.ft.dk/ripdf/samling/20201/lovforslag/1126/20201_1126_som_fremsat.pdf. Tilgået den 8. juni 2024.

⁹ CIR1H nr. 9179 af 15/03/2021, Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Psykisk vold. <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2021/9179>. Tilgået den 11. marts 2024.

er delvist eller helt synonyme, og dermed sammenrodes tvingende kontrol og æresmotiveret kontrol i dansk lovgivning. Dette har også konsekvenser for den socialfaglige praksis, for i Barnets Lov § 15, stk. 3 pålægges kommunalbestyrelserne, at ”udarbejde et beredskab til forebyggelse, opsporing og håndtering af negativ social kontrol, æresrelaterede konflikter og ekstremisme blandt børn, unge og deres familier.” Psykisk vold (tvingende kontrol) nævnes ikke, og det har konsekvenser for kvinder som Asma (se ovenfor), og mange andre, fordi når der ikke skelnes fagligt, så risikerer mange sager at blive fejlvurderet, hvilket fører til uhensigtsmæssige handlinger fra myndighedernes side.

I forbindelse med udarbejdelsen af Barnets Lov reviderede SIRI sin definition af negativ social kontrol og æresrelaterede konflikter. I en aktindsigt på kommunikationen mellem SIRI og departementet fremgår det, at SIRI i forbindelse med udarbejdelsen af Barnets Lov har ønsket at revidere den måde, hvorpå negativ social kontrol og æresrelateret kontrol anvendes.¹⁰ SIRI udarbejdede derfor et notat, hvori de reviderede definitionerne af negativ social kontrol og æresrelaterede konflikter for at sikre sig, at begreberne var tydeligt beskrevet.¹¹ I notatet kan man læse at: ”Æresrelaterede konflikter dækker over konflikter, der kan opstå i kollektivistiske og patriarkalske familieformer, hvor individets rettigheder og trivsel begrænses af hensyn til kollektivets ære og omdømme”. Dernæst konkretiseres de disciplinerende handlinger:

For at beskytte eller genoprette kollektivets ære og omdømme anvendes en række handlinger til at regulere og/eller sanktionere individets adfærd. Handlingerne omfatter negativ social kontrol, trusler, udøvelse af forskellige former for vold (fysisk, psykisk, seksuel, økonomisk, digital og stalking), drab, kvindelig omskæring, ufrivillige udlandsophold og tvangsægteskaber.

I ovenstående citat defineres negativ social kontrol som en type af handling eller en voldsform, hvilket også fremgår senere i notatet: ”Når negativ social kontrol anvendes i æresrelaterede konflikter, har den til formål at regulere og sanktionere individers adfærd, der opfattes som afvigende og bekymrende i henhold til fællesskabets æresnormer.” I denne nye definition bliver det med andre ord uklart om negativ social kontrol er et adfærdsmønster, en voldsform, eller en kategori af handlinger. Desuden er sammenfaldet med psykisk vold tydeligt skrevet frem i SIRIs nye definition af negativ social kontrol: ”Negativ social kontrol kan have en karakter eller et omfang, hvor den falder inden for straffelovens definition på psykisk vold (straffelovens §243).” Dette stemmer dog ikke overens med ændringen af straffelovens §243 i 2021, hvor negativ social kontrol blev defineret som ”kerneområdet for bestemmelsen” (se ovenfor).

Begrebet negativ social kontrol udgør i nogen grad en afkobling fra forskningsbaseret viden, og det er netop et af problemerne med begrebet: Man har observeret sociale

¹⁰ Dette notat er ikke offentligt tilgængeligt men kan udleveres gennem aktindsigt. Notatet er dateret til den 22. november 2021.

¹¹ Dette er ikke min vurdering. SIRI skriver eksplicit i korrespondancen, at dette er formålet med notatet.

problemer, som man ønsker at handle på, men snarere end at gøre brug af forskningsbaseret viden, så har man opfundet et begreb til at beskrive problemet parallelt med forskningen. Denne udlægning syntes også delvist at være anerkendt af SIRI, som skriver, at: ”Negativ social kontrol er et begreb, der er vokset ud af praksis”. SIRI har – som det fremgår af de mange publikationer fra SIRI – forsøgt at fagligt kvalificere begrebet negativ social kontrol, men dette vanskeliggøres af, at begrebet skal omfavne en meget bred vifte af fænomener, som kun har få lighedstegn.

Uklarhederne i definitionen af begrebet negativ social kontrol er også blevet bemærket i den norske kommission ”Lovutvalget om negativ sosial kontroll”, som afleverede deres rapport *Lov og Frihet* til den norske regering den 24. juni 2024 (Lovutvalget om negativ sosial kontroll 2024). Kommissionen bemærker Danmarks enegang i forhold til brugen af begrebet negativ social kontrol i lovgivning og tilføjer, at: ”Negativ sosial kontroll er ikke et internasjonalt anerkjent eller mye brukt begrep” (57). Herefter vurderer kommissionen, at begrebet negativ social kontrol er upræcist og dækker over for mange uensartede fænomener, hvilket gør det uegnet til lovregulering. Derfor vurderer kommissionen på alle områder, hvor den er blevet bedt om at forholde sig til begrebet negativ social kontrol, at man ikke bør skrive dette begreb ind i norsk lovgivning.¹²

I en dansk kontekst er begrebet negativ social kontrol for nyligt også rykket ind i pædagogikken, hvor SIRI nu foreslår begrebet som et supplement (eller måske i praksis et alternativ) til pædagogisk-faglige begreber. I den nye definition af negativ social kontrol skriver SIRI blandt andet:

Eksempler herpå kan være, at der ses ned på, hvordan en anden elev (som tilhører kollektivet) går klædt på skolen, eller det kan være, at en eller flere unge stiller sig op stiltiende og ved deres blotte tilstedeværelse signalerer, at de holder øje med en anden elev/andre elevers gøren og laden fx omkring bederum eller i kantinen på en skole eller på en legeplads.

Referencerne til ”en anden elev (som tilhører kollektivet)”, ”bederum” og ”kantinen på en skole” syntes at henvise til børn, der dikterer normer om påklædning (måske særligt pigers påklædning), at man skal huske at bede og at man ikke spiser svinekød. Den fraværende faglighed medfører, at SIRI har svært ved at beskrive de kontroldynamikker, som de observerer, hvilket eksempelvis fremgår i sætningen: ”Handlingerne, der udgør den negative sociale kontrol... kan ikke beskrives udtømmende.” Dette er netop det problem, som den norske kommission peger på – ligesom at begrebet negativ social kontrol omfatter så forskellige fænomener (eksempelvis æresmotiveret kontrol, psykisk vold og dynamikker på skoler), at det formentlig vil være muligt at komme frem til en brugbar definition.

¹² Det kan anbefales at læse kommissionens diskussioner, eftersom kommissionen – til trods for sin vurdering – også kan se positive effekter ved indførelse af begrebet negativ social kontrol. Med undtagelse af ét medlem, som har skrevet en dissens, finder kommissionen dog, at de negative konsekvenser vægter tungere end de positive.

Jeg har indtil nu vist, at SIRI definerer negativ social kontrol som psykisk vold, æresmotiveret kontrol og som noget, der foregår blandt eleverne på danske skoler. Som jeg vil demonstrere i det næste afsnit, så er det kun muligt at betegne så væsensforskellige fænomener med ét begreb, fordi negativ social kontrol udgør en tom betegner. Det vil sige, at fordi begrebet ikke har en klart defineret betydning, så kan det antage en lang række forskellige og endda inkommensurable betydninger.

En tom betegner

Med implementeringen af regeringens handleplan i 2016 blev begrebet negativ social kontrol nationalt implementeret i socialfaglig praksis. Begrebet er imidlertid – til trods for dets almene anvendelse – en tom betegner (*signifier*) (Renders 2021). Det vil sige, et begreb som ikke indeholder en klar og tydelig mening. I stedet får begrebet betydning afhængig af konteksten, hvori det optræder. Dette forklarer, hvorfor det til tider optræder som et kontrolmønster og i andre kontekster som en særlig voldsform – og i nogle tekster tillægges det endda forskellige betydninger afhængig af, hvilken side i teksten, man er på.

Niels Valdemar Vinding og jeg har argumenteret for, at negativ social kontrol i praksis oftest betegner kontrolhandlinger, der fremmer værdimæssige standpunkter, som folketingspolitikere ikke bryder sig om (Petersen & Vinding 2020). Det vil sige, at negativ social kontrol kun sekundært defineres af de handlinger hvorigennem kontrollen udøves; negativ social kontrol defineres primært af de værdier, som kontroladfærden håndhæver. Således kan man også forestille sig en positiv social kontrol, som dog ofte på dansk vil blive betegnet med synonymet god og sund børneopdragelse, hvis den håndhæver værdimæssige standpunkter, som folketingspolitikere bifalder. Her er det interessant at bemærke, at det i SIRIs definition af negativ social kontrol fra 2018 fremgår, at: ”Den negative sociale kontrol vil ofte af familien blive begrundet i et ønske om at passe på sit barn/unge.”¹³ Det vil sige, at familierne, som udøver negative sociale kontrol, selv opfatter denne som positiv social kontrol i form af omsorg og sund børneopdragelse.

Det er problematisk at forankre socialfaglige begreber i værdimæssige standpunkter, for dermed ophører de med at være fagbegreber og bliver i stedet politiske begreber. Den værdimæssige forankring medfører desuden, at kriteriet for at skelne mellem negativ og positiv social kontrol bliver en uklar og usystematisk afvejning af værdier, hvilket kan medføre problemer i forhold til borgeres retssikkerhed. Som jeg vil vende tilbage til i konklusionen, så er det helt legitimt at fremme bestemte frihedsideal, men det er ineffektivt at gøre dette uden socialfaglig forankring. Det vil sige, at begrebet negativ social kontrol hæmmer den udvikling, som fortalere for begrebet ønsker at fremme.

¹³ Denne definition er ikke længere tilgængelig på Udlændinge- og Integrationsministeriets hjemmeside, men den kan tilgås via Way Back Machine: <https://web.archive.org/web/20200207170848/https://uim.dk/arbejdsomrader/aeresrelaterede-konflikter-og-negativ-social-kontrol/hvad-er-aeresrelaterede-konflikter-og-negativ-social-kontrol>. Tilgået den 5. juni 2024.

Der er flere aktører i Danmark, som har forsøgt at give begrebet negativ social kontrol fagligt indhold, men samtidig har givet det andre navne. Eksempelvis introducerede Institut for Menneskerettigheder i 2017 begrebet ekstrem social kontrol som alternativ til negativ social kontrol (Slot 2017, 16). Ekstrem social kontrol defineres af Institut for Menneskerettigheder som værende identisk med negativ social kontrol, men samtidig udfyldes sidstnævnte begrebs tomhed med en juridisk definition: ”Vi anvender begrebet [ekstrem social kontrol] om de former for kontrol og sanktioner, unge udsættes for, når disse kolliderer med eller overskrider de rettigheder, børn og unge har i Danmark ifølge menneskeretten og dansk ret” (Slot 2017, 8). Ligeledes har Sofie Danneskiold-Samsøe, Yvonne Mørck og Bo Wagner Sørensen defineret begrebet æresrelateret social kontrol (Danneskiold-Samsøe, Mørck og Sørensen 2019).

Jeg har flere gange indikeret, at begrebet negativ social kontrol har alvorlige konsekvenser for borgere i Danmark, som ikke oplever at få den hjælp, de har brug for. I det efterfølgende præsenterer jeg disse konsekvenser opsummerende og tilføjer konsekvenser, som ikke har været inkluderet ovenfor.

Konsekvenser af begrebet negativ social kontrol

Indførelsen af begrebet negativ social kontrol har en lang række konsekvenser, hvoraf jeg har nævnt enkelte ovenfor. I det efterfølgende opsummerer jeg syv problemer, som bør adresseres.

For det første: Når alle mønstre for kontrollerende adfærd betegnes med ét begreb, bliver det yderst vanskeligt at identificere konkrete kontrolmønstre og handle på en hensigtsmæssig måde. Tvingende kontrol, æresmotiveret kontrol og dynamikkerne mellem børn i landets skoler er ikke ét og samme fænomen. Derfor giver det ikke faglig mening at samle disse fænomener i ét begreb. I stedet bør disse tre fænomener forankres i den viden vi har om tvingende kontrol, æresmotiveret kontrol og pædagogik.

For det andet: Den forskningsbaserede viden har allerede et udviklet begrebsapparat til at beskrive og analysere kontrollerende adfærdsmønstre. Denne viden kommer imidlertid ikke i anvendelse, hvis man insisterer på at reducere alle kontrollerende adfærdsmønstre til ét fænomen i form af negativ social kontrol. Dette er eksempelvis tydeligt i Rambøll Management Consultings rapport *Litteraturstudie om forebyggelse af negativ social kontrol i dagtilbud, fritidstilbud, grundskole og på ungdomsuddannelser*. Heri konkluderer Rambøll, at: ”Forskningsfeltet fremstår umodent, forstået på den måde, at der er begrænset viden tilgængelig [om negativ social kontrol], samt at den viden, som er tilgængelig, er af lav metodisk kvalitet” (Rambøll 2018, 4). Det vil sige, at Rambøll ikke kan få øje på relevant forskningslitteratur om emnet, fordi de orienterer sig mod begrebet negativ social kontrol i stedet for at bruge forskningsterminologi. Det vil sige, fænomener såsom nikah-fastholdelse, religiøs tvingende kontrol, tvangsægteskab, ufrivillige udlandsophold, omsorgssvigt og misrøgt af børn, æresmotiveret kontrol, tvingende kontrol og så videre overses, fordi de i forskningen ikke betegnes negativ social kontrol. I øvrigt er det

bemærkelsesværdigt, at alle de 32 tekster, Rambøll inkluderer i deres litteraturstudie, er skrevet af skandinaviske forskere som om, at der internationalt ikke bedrives nogen som helst relevant forskning på området.

For det tredje: Forskere og faglige konsulenter bliver sat i en faglig spændetrøje, når de i deres samarbejder med kommunale og statslige aktører, bliver nødt til at forholde sig konstruktivt til begrebet negativ social kontrol. Det medfører at forskere og faglige konsulenter må give begrebet en betydning, og her opstår endnu mere forvirring, fordi mange af disse betydninger er uforenelige. Samtidig kan det være vanskeligt at få relevant, forskningsbaseret viden ud til socialfagligt personale.

Dette er et problem, som jeg møder kontinuerligt i mit samarbejde med både statslige og kommunale aktører. Eksempelvis fik jeg i 2023 en bestilling fra Odense SSP på en handlevejledning i forhold til fastholdelse i islamiske ægteskaber – et kontrolmønster som primært skyldes tvingende kontrol (Liversage og Petersen 2020; Mulvihill, Aghtaie, Matolcsi og Hester 2022). Dette blev til *Handlevejledning for tvingende kontrol – med særligt fokus på muslimske forhold* (Petersen 2023). Da jeg afleverede denne vejledning, opstod der imidlertid et problem, for midlerne til vejledningen var afsat til en indsats imod negativ social kontrol. Derfor blev jeg bedt om at indarbejde begrebet negativ social kontrol i vejledningen. Det vil sige, at jeg skulle introducere begrebsforvirring af hensyn til politisk styring på det socialfaglige område. Sagen endte med et kompromis, hvor jeg på den første side i handlevejledningen tilføjede sætningerne: ”Tvingende kontrol udgør en særlig form for negativ social kontrol, der kommer til udtryk i parforhold” og ”Således kan der opstå et samspil mellem tvingende kontrol og negativ social kontrol, som forstærker hinanden.” Begge sætninger er vrøvl, men de var nødvendige for at kommunens embedsmænd kunne legitimere at adressere den egentlige problemstilling, som kvinderne oplever (tvingende kontrol). Vejledningen blev desuden tilføjet en indledning skrevet af kommunen, hvor begrebet negativ social kontrol anvendes otte gange på én side. Det er vigtigt at understrege, at ovenstående blot er et eksempel på et generelt fænomen, som er en del af min og andre fagfolks hverdag – nemlig at begrebet negativ social kontrol udgør en faglig spændetrøje i arbejdet med kommunale og statslige aktører.

For det fjerde: Den begrebsforvirring, som negativ social kontrol medfører, har også konsekvenser for andre begreber. Eksempelvis medfører sammenrodningen af negativ social kontrol med psykisk vold, at psykisk vold ikke klart og tydeligt er defineret som tvingende kontrol. Eksempelvis er psykisk vold defineret som et kontrolmønster i straffelovens § 243, men i SIRIs definition er det nogle gange en voldsform og andre gange et adfærdsmønster, og ligesom med negativ social kontrol, så optræder psykisk vold til tider som en tom betegner, der tillægges forskellig betydning afhængig af kontekst. Kort sagt: begrebsforvirringen omkring negativ social kontrol destabiliserer andre begreber.

For det femte: Ideen om negativ social kontrol bygger på en utopisk ide om, at hvis man blot slipper fri af negativ social kontrol, så er man fri. Dette er imidlertid en naiv tankegang, fordi den overser, at enhver form for frihed også indeholder underkastelse

(Renders 2021; Rose 2010; Žižek 2012). Tankegangen overser desuden, at mange unge mennesker, som oplever æresmotiveret kontrol, ikke ønsker at blive reddet ud og dermed risikere udstødelse fra deres familie, med alle de konsekvenser det har – heriblandt at den udstødte kan blive selvmordstruet. Tværtimod ønsker de typisk hjælp til at leve et mere frit liv, hvor de stadig er en del af deres familie. Det vil sige, at de ønsker hjælp til at navigere socialt i en yderst vanskelig situation. Begrebet negativ social kontrol lægger imidlertid op til exitstrategier, som både er dyre for samfundet og ofte er ineffektive. Mange unge mennesker som bliver reddet ud, vender tilbage til deres familier, og for nogle vil det sige, at de igen underkaster sig æresmotiveret kontrol.¹⁴

For det sjette: Samfundet bruger en del forskningsmidler på at afdække negativ social kontrol ved at bestille rapporter om fænomenet. Desværre medfører dette, at også vores viden om problemer såsom tvingende kontrol, æresmotiveret kontrol og problemer på danske skoler bliver hæmmet af et utilstrækkeligt fagligt informeret begreb. Vores viden på området ville blive signifikant bedre, hvis man holdt op med at sammenrode meget forskellige fænomener i undersøgelser og kortlægninger.

For det syvende: Det politiske ønske om at fremme individers frihed og bekæmpe det, der politisk betegnes som negativ social kontrol, vil lykkes meget bedre, hvis vi arbejder fagligt kvalificeret med emnet, og det kræver en fagligt forankret begrebsanvendelse.

Vejen fremad

Jeg har i denne artikel argumenteret for, at negativ social kontrol er problematisk som fagterm, men det betyder ikke, at begrebet er problematisk som politisk begreb. Tværtimod syntes begrebet negativ social kontrol at muliggøre en politisk debat om værdier, kvinderettigheder, integration og beslægtede emner uden at politikere, debattører og medieforbrugere behøver have særlige uddannelsesmæssige kompetencer for at kunne deltage i samtalen. Det vil sige, at begrebet måske fungerer hensigtsmæssigt i den offentlige debat – eksempelvis når politikere skal beslutte hvor mange midler, der skal afsættes til sociale indsatser.

Det er imidlertid problematisk at anvende begrebet negativ social kontrol på områder, hvor vi har omfattende forskningsbaseret viden, for dermed hæmmer begrebet de sociale indsatser og medfører uhensigtsmæssige handlinger fra myndighedernes side.¹⁵ Derfor er det nødvendigt at politiske ambitioner, som udtrykkes med begrebet negativ social

¹⁴ Jeg skal for en god ordens skyld bemærke, at der kan være sager, hvor man bliver nødt til at redde mennesker ud – særligt hvis en æresmotiveret konflikt allerede er i gang. I størstedelen af sager, så er det imidlertid uhensigtsmæssigt at orientere sig mod en exitstrategi – det koster mange penge, og det giver sjældent de ønskede resultater.

¹⁵ Til gengæld kan man argumentere for, at begrebet negativ social kontrol kan fungere fint som betegnelse for sociale fænomener, hvor den forskningsbaserede viden er utilstrækkelig. Det er bare ikke tilfældet med æresmotiveret kontrol og tvingende kontrol.

kontrol, bliver oversat til et fagsprog, hvor man eksempelvis skelner mellem æresmotiveret kontrol og tvingende kontrol. Kort sagt: hvis man vil levere på politiske ambitioner om at reducere såkaldt negativ social kontrol, så er det nødvendigt at sætte ind imod æresmotiveret kontrol og tvingende kontrol. At anvende begrebet negativ social kontrol som en fællesbetegnelse for så forskellige fænomener er ikke kun meningsløst – det er spild af ressourcer, som kunne være anvendt mere effektivt.

Som det er nu, så er det stadig uklart, hvordan negativ social kontrol defineres i dansk lovgivning, men det vil forhåbentlig blive klarere efterhånden, som der vedtages flere love og bliver afsagt domme. Derfor vil jeg ikke gå videre ind i den diskussion. Hvad det socialfaglige område angår, så vil jeg imidlertid foreslå, at man enten afskaffer begrebet negativ social kontrol, eller at man klart og tydeligt definerer det som et synonym for æresmotiveret konflikt, for dermed ophører forvirringen. Samtidig vil jeg stærkt anbefale, at man får sat tvingende kontrol på den socialfaglige dagsorden. Kvinder, som udsættes for tvingende kontrol, har brug for, at fagpersoner kender til tvingende kontrol, og at de klart og tydeligt kan skelne det fra æresmotiveret kontrol.

Jesper Petersen er lektor ved Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet. Han har for nylig udgivet bl.a. The Making of a Mosque with Female Imams: Serendipities in the Production of Danish Islams (Brill, 2022). E-mail: jesper.petersen@teol.ku.dk.

Litteratur

- Als Research. 2011. *Ung i 2011 - Nydanske unges oplevelse af social kontrol, frihed og grænser*. Als Research.
- Als Research. 2014. *Kønsroller og social kontrol blandt unge med etnisk minoritetsbaggrund*. Als Research.
- Baumbach, Trine, Linda Kjær Minke og Tine Søberg. 2024. *Partnervold og partnerdrab: Samfundets blinde vinkel*. Djøfs Forlag.
- Berger, Peter L. og Thomas Luckmann. 1991. *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Penguin.
- Bourdieu, Pierre. 2005. *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge University Press.
- Campbell, Bradley og Jason Manning. 2018. "Social Geometry and Social Control." I *The Handbook of Social Control*, red. Mathieu Deflem og Charles F. Wellford, 50–62. Wiley-Blackwell.
- Chriss, James J. 2018. "Social Control: History of the Concept." I *The Handbook of Social Control*, red. Mathieu Deflem og Charles F. Wellford, 7–22. Wiley-Blackwell.
- Danneskiold-Samsøe, Saofie, Yvonne Mørck og Bo W. Sørensen. 2019. *Æresrelateret social kontrol: Teori og praksis i socialt arbejde*. Akademisk Forlag.
- Durkheim, Émile. 1952. *Suicide: A Study in Sociology*. Routledge.
- Ermers, Robert. 2018. *Honor Related Violence: A New Social Psychological Perspective*. Routledge.
- Foucault, Michel. 1994a. "Governmentality." I *Power: Essential Works of Foucault 1954–1984* (Vol. 3), red. James. D. Faubian. Penguin Books.

- Foucault, M. 1994b. "Nietzsche, Genealogy, History." I *Aesthetics: Essential Works of Foucault 1954–1984* (Vol. 2), red. James. D. Faubian. Penguin Books.
- Giddens, Anthony. 2013. *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Polity Press.
- Hutchinson, Steven og Pat O'Malley. 2018. "Discipline and Governmentality." I *The Handbook of Social Control*, red. Mathieu Deflem og Charles F. Wellford, 69–75. Wiley-Blackwell.
- Liversage, Annika og Jesper Petersen. 2020. *Etniske minoritetskvinder og skilsmisse – Med fokus på muslimske praksisser*. Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Lovutvalget om negativ sosial kontroll. 2024. *Lov og frihet: Negativ sosial kontroll, æresmotivert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, psykisk vold og ufrivillig utenlandsopphold – juridiske problemstillinger og forslag til regelverksendringer*. Departementenes Sikkerhets- og Serviceorganisasjon.
- Mulvihill, Natasha, Nadia Aghtaie, Andrea Matolcsi og Marianne Hester. 2022. "UK Victim-Survivor Experiences of Intimate Partner Spiritual Abuse and Religious Coercive Control and Implications for Practice." *Criminology & Criminal Justice* 23 (5): 773–790.
- Petersen, Jesper. 2023. *Handlevejledning for tvingende kontrol - Med særligt fokus på muslimske forhold*. Odense Kommune.
- Petersen, Jesper og Niels Valdemar Vinding. 2020. *Sharia og samfund: Islamisk ret, etik og praksis i Danmark*. Forlaget SamfundsLitteratur.
- Rambøll. 2018. *Litteraturstudie om forebyggelse af negativ social kontrol i dagtilbud, fritidstilbud, grundskole og på ungdomsuddannelse*. Rambøll.
- Regeringen. 2016. *Forebyggelse af æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol: National handleplan*. Regeringen
- Renders, Johannes. 2021. *Freedom through Submission: Muslim-talk in Contemporary Denmark*. Brill.
- Rose, Nikolas. 2010. *Powers of Freedom: Reframing Political Thought*. Cambridge University Press.
- SIRI. 2018. *Håndbog til kommuner om æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol*. SIRI.
- SIRI. 2022. *En guide til at opspore og håndtere negativ social kontrol i den beskæftigelsesrettede integrationsindsats*. SIRI.
- Slot, Line V. 2017. *Ekstrem social kontrol*. Institut for Menneskerettigheder.
- Smith, Jane M. 2021. *In Control: Dangerous Relationships and How They End in Murder*. Bloomsbury.
- Žižek, Slavoj. 2012. *Welcome to the Desert of the Real*. Verso.